

A CSENGERI RAZZIA

Szócs Ferenc

1946 október. Több mint fél esztendő telt el a határőrség újjászervezése és közel két hónap a stabilizáció, a jó forint megteremtése óta. Az említettek között szoros az összefüggés. A határőrség 1946 márciusi át-szervezése, a Honvéd Határőrség Parancsnokság és a 14 határvadász-zászlóalj létrehozása és kommunista vezetés alá vonása szerves része volt a magyar forradalmi erők — a Független Kisgazda Párt 1945-ös választási győzelmét követő — ellentámadásának. A szénbányák államosítása, a Magyar Köztársaság kikiáltása, a Baloldali Blokk megalakulása után ugyanis, a további előrehaladás érdekében, olyan fegyveres erőre volt szükség, amely nemcsak gátat vet — a stabilizáció előkészítése, majd a forint védelme jegyében — az egyre jobban elburjánzó csempésztevékenységnek, hanem egyszersmind lezárja határainkat a volt SS-ek, volksbundisták, kémek és diverzánsok előtt, s mely szükség esetén a belső reakció ellen is felhasználható.¹

Ilyen fegyveres szervvé vált Pálffy György, Németh Dezső, Korondy Béla, Dr. Felkai Dénes, Lóránt Imre és más kipróbált kommunisták vezetésével a honvéd határőrség.

A honvéd határőrség erői és eszközei, a csempésztevékenység elleni harc

A honvéd határőrség 1946., 1947. évi tevékenységéről képet ad a BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség ünnepi kiadványa.² Jelen tanulmányunkban a határőrség és a Gazdasági Rendőrség első nagy akcióját, a 25 esztendővel ezelőtt végrehajtott csengeri razziát mutatjuk be.

Pálffy György vezérőrnagy, a honvéd határőrség első parancsnoka világosan meghatározta a határvadászok feladatait: „Megakadályozni a csempésztést és a határon átnyúló feketekereskedelmet, megakadályozni a banditák és bűnözők beáramlását országunkba, megakadályozni a magyar demokrácia külföldi ellenségeinek és a külföldi magyar reakciónak

¹ Kornis Pál: A határőrség újjászervezése. (Megjelent A határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945—1948-ban. Budapest, BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség, 1970. 112—113. o. — A honvéd határőrségről szóló kiadvány jelzése a továbbiakban: A határőrség megalakulása ...)

² A határőrség megalakulása ...

a határon átnyúló aknamunkáját és megakadályozni a magyar demokrácia belső ellenségeinek külföldre való szökését.”³

A csempésztevékenység elleni harcot a demokratikus rendőrség is feladatának tekintette. Így aztán lehetőség nyílt a két fegyveres szerv közötti szoros, hatékony együttműködésre. Erre világosan utal a BM IV.—12. osztályának a határsávjában végrehajtandó razziákra utasítást adó rendelete.⁴

1946 tavaszán azonban a csempésztevékenység elleni harcban megvalósítható együttműködés még csupán lehetőség volt, s valósággá csak a stabilizáció után vált.

A forint sikerének egyik előfeltételét az jelentette, hogy a kibocsátás után forgalomba kerülő pénzmennyiség megfelelő árumennyiséggel álljon szemben s így az árak szintje ne emelkedjék. A stabilizáció biztosítása tehát következetes pénz-, ár- és adópolitikát követelt. A stabilizáció védelme pedig egyben lehetőséget adott a tőke elleni offenzívára.⁵

Az adminisztratív úton teremtett pénzhány 1946 őszén szoros összehangban volt a még távolról sem bőséges árufedezettel s a forint stabilitását védte. Azok az emberek azonban, akik néhány hónapja még az infláció haszonélvezői voltak, rátértek a szervezett csempésztevékenységre. Jelentősen megélnékült az árucsempészség s megkezdődött — amire a stabilizáció előtt aligha volt példa — a forintnak külföldre, Romániába való csempészése. Ez az egyre nagyobb méreteket öltő tevékenység a forintot veszélyeztette s hatásos intézkedéseket, a csempészbándák elleni harc fokozását követelte. Ezt a következőkben fogalmazta meg Bartha Albert honvédelmi miniszter:

„Komoly feladatok várnak a hadseregére a határőrség viszonylatában. Lelkiismeretlen spekulánsok ugyanis mindent megpróbálnak, hogy a forint stabilizáció terhére folytassák bűnös küzdelmeiket. A határőrség feladata lesz, hogy ezt megakadályozza.”⁶

A csempésztevékenység elleni harc a jó vezetésen kívül megfelelő erőket és eszközöket is követelt.⁷

³ Határőr, 1946. május 1.

⁴ „A honvédelmi miniszter úr katonapolitikai osztályát egyidejűleg felkértem, hogy hasonló közreműködés tekintetében a Honvéd Határőrséget is lássa el megfelelő utasításokkal.” (411 002/IV—12. BM. sz. 1946. Lásd: A határőrség megalakulása... 325—326. o.)

⁵ Berend T. Iván: Újjáépítés és a nagytőke elleni harc Magyarországon 1946—1948. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1962. 181., 204—205. o.

⁶ Képes Figyelő, 1946. augusztus 24.

⁷ Az alábbi erőkkel és eszközökkel rendelkezett a honvéd határőrség 1946-ban.

Az állománytábla szerint, 1946. április: 28 törzstiszt, 434 főtiszt, 1340 tiszthelyettes, 2638 tisztes, 5488 honvéd. Összesen: 9928 fő.

Eszközök. 1946. április: 64 személygépkocsi, 28 tehergépkocsi, 78 motorkerékpár, 620 kerékpár, 314 országos jármű, 92 háttas-, 628 hámosló, 14 mozgókonyha, 1214 pisztoly, 8711 puska. [Hadtörténelmi Levéltár (továbbiakban HL.) HM. eln. 1946/1104 2. sz. melléklet.] — A határ vadászok rendszeresített állománya.] — Fél esztendővel később már kisebb erők álltak a határőrség rendelkezésére, mert 1946 nyarán csökkentették a hadsereg, egyszersmind a határőrség létszámát.

Az állománytábla szerint, 1946/47-re rendszeresítve: 1 tábornok, 56 törzstiszt, 442 főtiszt, 1392 tiszthelyettes, 2676 tisztes, 1858 honvéd. Összesen: 6425 fő.

Eszközök. 1946/47-re rendszeresítve: 71 személygépkocsi, 32 tehergépkocsi, 77 motorkerékpár, 519 kerékpár, 261 országos jármű, 87 háttas- és 522 hámosló, 15 mozgókonyha, 1530 pisztoly, 4795 puska, 304 géppisztoly. (HL. HM. eln. szerv. 33 503—1946. 1. sz. melléklet.) — Az idézett adatokat összehasonlítva a létszámcsökkenés mértéke több mint 30%. A tisztek száma 37 fővel (8%), a tisztesek száma 38 fővel (1,4%) nőtt, a határ vadászok létszáma pedig 66%-kal csökkent. Ezzel egyidejűleg a határőrség technikai eszközökben bizonyos mértékben gyarapodott.

A valóság ennél negatívabb képet mutatott. Az 1946/47-re rendszeresített létszám ugyanis csak a határ vadászok és tisztesek vonatkozásában állt rendelkezésre. A tisztek és tiszthe-

Az 1946 őszen kialakult helyzetet a honvéd határórség vezérkari főnöke a következőkben értékelte:

„A jelenlegi — költségvetési okokból — csökkentett létszám mellett még a legmegerőltetőbb szolgálat bevezetésével sem lehet a határon annyi portyázó járórt útbá indítani, amennyi a határ megbízható lezárására elegendő volna.”

Majd az alábbi következtetésre jutott: „A létszámhiány kényszerítő hatására harcmódot kellett változtatni és a gazdasági rendőrséggel szoros együttműködésben, a csempészszervezetek raktárainak felderítése és hatástalanítása képezi a munka alapját. Ennek a munkának keretein belül természetesen súlyt kell képezni és rendszertelenül, meglepetés-szerűen, nagyobb erők összefogásával egyes, a csempészet gócait képező területek ellen kell fellépni.”⁸

Németh Dezső alezredes következtetésével a Gazdasági Rendőrség vezetői is egyetértettek s 1946 őszen megkezdődtek a két fegyveres szerv közös akciói, razziái. Közülük az első, a csengeri razzia volt.

A csengeri razzia összegyűjtött iratanyagát és a hozzájuk mellékelt térképeket tanulmányozva betekintést kapunk az akció előkészítésébe, s mozzanatonként megismerhetjük a razziacsoportok feladatait.

A 14. határvadász-zászlóalj helyzete 1946 őszen

A csengeri razzia a 14. nyírbátori határvadász-zászlóalj 48. csengeri századának területén zajlott le. A nyírbátori határvadász-zászlóalj a 23. és 24. határvadász portyázó századok területén alakult meg 1946 tavaszán. (Az 1. sz. vázlat a 23. és 24. határvadász portyázó századok 1945-ös szervezetét mutatja.)

A zászlóalj határszakaszának teljes hossza 212 km volt. Csengeri, fehérgyarmati és vásárosnaményi százada 5—5, a zászlóalj tehát összesen 15 őrrel rendelkezett.⁹

Állományban volt

Időpont	Törzs-tiszt	Főtiszt	Tiszt-helyettes	Tisztos	Honvéd	Összesen
1946 március	2	27	82	161	332	604
1946—47-re rendszeresítve	2	26	85	150	83	346

lyettesek száma a rendszeresítetténel jóval kevesebb volt. (Lásd Németh Dezső alezredesnek, a honvéd határórség vezérkari főnökének jelentését a honvédelmi miniszterhez a honvéd határórség tiszt- és tiszthelyettes-hiányával kapcsolatban. A BM Határórség Országos Parancsnokság irattára. H. h. 1946. évi iratanyaga. 6—884/eln. IV. d.)

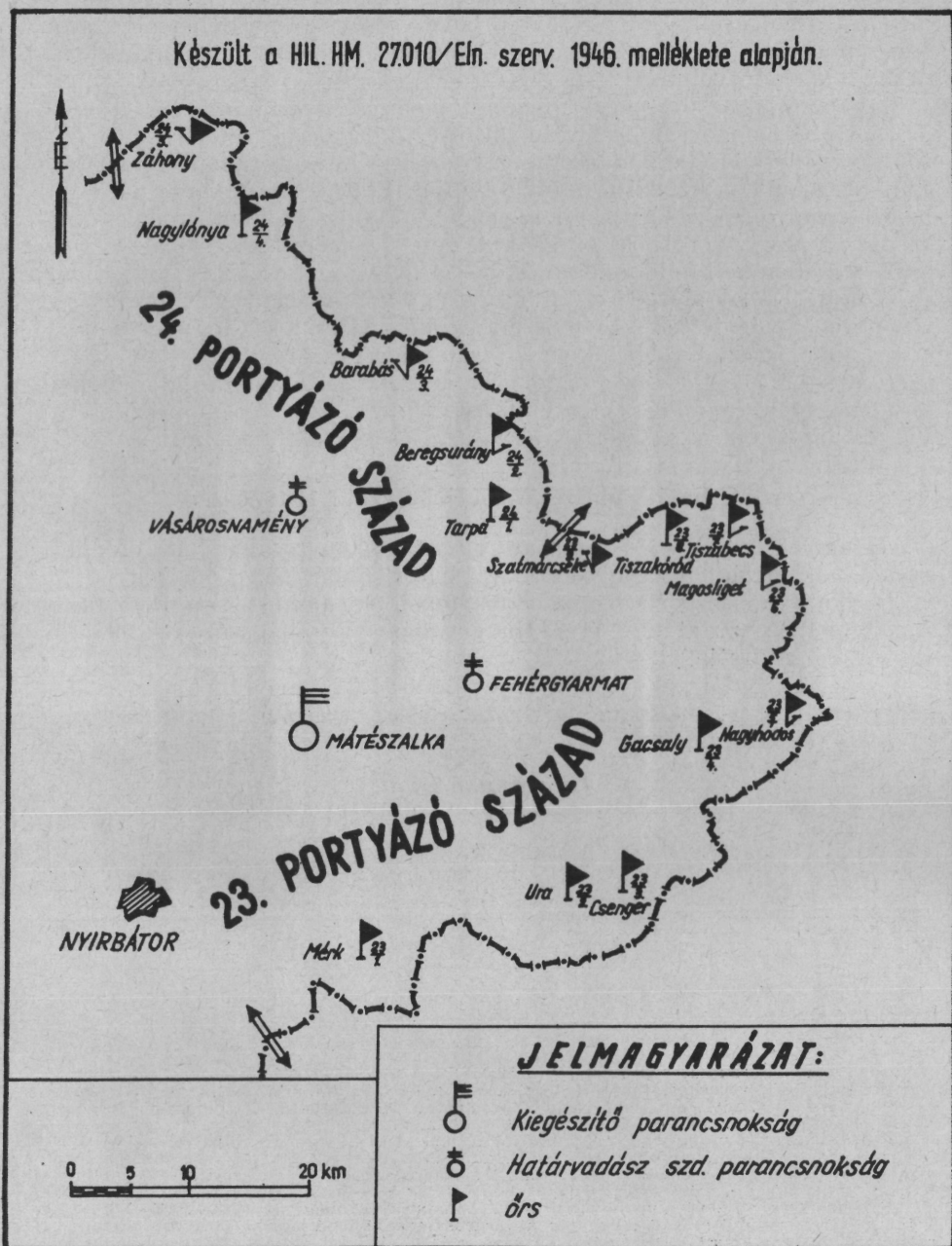
Továbbá a razziák vezetésénél nagyfontosságú gépkocsik és motorkerékpárok bizonyos hányada használhatatlan állapotban volt. (1946. augusztus 1-én pl. a határórség mindössze az alábbi üzemképes járművekkel rendelkezett: 5 személygépkocsi, 4 tehergépkocsi, 8 motorkerékpár, 74 kerékpár. Kovács Örgy.: Gépjárműhelyzet az első évben. Határőr, 1947. III. 10—20.)

⁸ Németh Dezső: Az új honvéd határórség. A határórség megalakulása... 269—270. o.

⁹ A vásárosnaményi század megkapta a vásárosnaményi határvadász portyázó század területét. A fehérgyarmati határvadász portyázó század viszonylag nagy területét pedig felosztották a csengeri és fehérgyarmati századok között.

A 23. és 24. sz. HATÁRVADÁSZ PORTYÁZÓ SZÁZADOK TERÜLETE 1945 NYARÁN

Készült a HIL. HM. 27010/Eln. szerv. 1946. melléklete alapján.

1. sz. vázlat

A már említett létszámcsökkentés a nem súlyterületen elhelyezkedő zászlóaljkat jelentősebben érintette, mint amit az országos átlag mutat. A zászlóalj létszáma az országos 35,5⁰/₀-kal szemben 42⁰/₀-kal, a határ- vadászok száma pedig az országos 66⁰/₀-kal szemben 75⁰/₀-kal csökkent.

Ezt a létszámot fogadva el, a razzia idején 1 km-re 1,63 fő jutott a nyírbátori zászlóaljnál.

Technikai ellátottság

Időpont	Szék.	Mkp.	Tgk.	Kerék- pár	Hátas- ló	Hámos- ló	Orsz. jrmű	Mozgó- konyha
1946 március	4	5	2	38	6	23	19	1
1946—47-re rendszeresítve	4	5	2	38	6	34	17	1

Fegyverzet

Időpont	Pisztoly	Puska
1946 március	77	527
1946—47-re rendszeresítve	84	261

A technikai ellátás a jelentős létszámcsökkentés ellenére sem javult számottevően, a fegyverzet terén pedig az ellátottság egyenesen szegényes: 2 törzstiszt, 26 tiszt és 85 tiszthelyettes, összesen 113 fő részére 84 pisztoly azt jelenti, hogy nem jutott marok lőfegyver minden egyes hivatalos állományúnak!

A zászlóalj részben szovjet, részben román viszonylatban őrizte hazánk határait. A legtöbb gondja a végig román viszonylatú csengeri század parancsnokának volt.

Hazánkban 1946 nyarán megtörtént a stabilizáció. Romániában azonban még infláció volt s a lei értéke napról napra csökkent. Ilyen körülmények között augusztus 1 után a román—magyar határon fokozódott a csempésztevékenység s a forint kicsempészése is megkezdődött. Mindent a határ gyümölcsösökön, bozótokon áthúzóda csak segítette.

A nyírbátori határ- vadászok ennek ellenére jelentős eredményeket értek el a csempészek elleni harcban. A csengeri őrs pl. 1946 októberében 200 határsértőt fogott el.¹⁰ A csengeriek azonban — ahogy a *Szabad*

¹⁰ Az eredmény az országoshoz viszonyítva egyenesen kiemelkedő. 1946. márciustól decemberig a határ- vadászok 13 000 főt fogtak el. A honvéd határ- őrségnek 50 százada volt, így a századonkénti átlag 260 fő. A századok 5—6 őrrel rendelkeztek. Ezek szerint a csengeri őrs 1 hónap alatt csaknem annyi határsértőt fogott el, mint egy 5—6 őrrel rendelkező század, több mint fél esztendő alatt!

Nép megírta — kb. ötszázan megrohanták a határvadász laktanyát és kiszabadították a fogdából a csempészeket. Az őrs parancsnokának küldtek egy fenyegető hangú levelet: „Ha nem hagyja abba a csempészet üldözését, eltesszük láb alól.”¹¹

A csengeri őrs létszáma 1946 őszén nem haladta meg a 20 főt. Korszerű tűzfegyverek nélkül, ilyen kis létszámmal aligha lehetett volna a történeteket megakadályozni. Arról azonban már gondoskodtak a nyírbátori határvadászok, hogy az elfogott határsértők kiszabadítása ne ismétlődhessék meg.

Egyébként a felszabadulást követő években ennél súlyosabb esetek is előfordultak. 1946 áprilisában csempészek lötték agyon Liszikai József törzsrörmestert, Hegyeshalom közelében 1946 őszén csempészek gyilkolták meg Jannisch József szakaszvezető, határvadász nyomozót! Fertőrákoson 1946 novemberének első napjaiban favágók ölték meg Kraicsik János határvadászt! A csempészek, SS-ek elleni harcban 1946-ban 17 határvadász sebesült meg.¹²

A razzia előkészítése

1946. október 30-án Nyírbátorban megalakult a razzia csoportparancsnokság. Tagjai a honvéd határőrség nyírbátori zászlóaljának vezetői és a Gazdasági Rendőrség razziát előkészítő csoportjának tisztjei voltak.

A razzia csoportparancsnokság az akció részletes tervének kidolgozását, majd a razzia vezetését kapta feladatul.

A razzia célját a következőkben fogalmazták meg.

„A Csengeren át irányuló erős csempészforgalom letérése:

- a) rajtaütni az ott kiépített csempész szervezeten,
- b) felkutatni és lefoglalni a Csengerben felhalmozott csempészárukat,
- c) a szervezett csempészeknek olyan anyagi veszteséget okozni, amely elrettentő hatással lesz.”¹³

A nem kis feladat végrehajtásához az alábbi erővel rendelkeztek:

— a miskolci 1. és 2. határvadász-zászlóalj kiképző százada:	130 fő
— a csengeri 14/48. határvadász-század állományából:	130 fő
— a Gazdasági Rendőrségtől nyomozó és rendőr:	60 fő
— a nyírbátori járási rendőrkapitányságról:	8 fő
— a csengeri járási kapitányságról:	12 fő

Összesen: 340 fő.

A razzia időpontját 1946. november 4-én hétfőn 24 órától november 9-én, szombaton 24 óráig határozták meg.¹⁴

A razziát megelőző napokban megelégnék a 14. határvadász-zászlóalj operatív szerveinek tevékenysége. A „D” tiszt és a határvadász nyomozók a zászlóalj működési területén tevékenykedő csempészekről készí-

¹¹ Szabad Nép, 1946. november 7.

¹² Németh Dezső: Az új honvéd határőrség.

¹³ Honvéd Határőrség Parancsnokság 6-117/1. sz. eln. I/a.—1946. Intézkedés a Csenger területén végrehajtandó razziára (továbbiakban HHP intézkedés).

¹⁴ A razzia befejezésének időpontját később módosították.

tett kimutatásaikat kiegészítették, a „B” egyénektől kapott legfrissebb adatokkal s a hazafias lakosságtól kapott tájékoztatással.

Intézkedés történt megerősített szolgálatra a 14/48. csengeri század egész területén, továbbá határzárt rendelték el.¹⁵ A tett intézkedésekről a román határőrizeti szerveket tájékoztatták.

Az 1. és 2. határvadász-zászlóalj kiképző századai — vasúton történő szállítás után — november 3-án 23 órakor megérkeztek a csengeri vasútállomásra.

A Gazdasági Rendőrség razziaán részt vevő állománya a hosszú utat gépkocsival tette meg. Budapestről való elindulásukat Máté György újságíró — az események szemtanúja — a következőkben örökítette meg:

„Szakadó esőben gyülekeznek a Mosonyi utcai laktanya udvarán a gazdasági rendőrség nyomozói és a rendőrsztagok, hogy segítségére siessenek a határvadászoknak. Senki nem tudja még, hogy hova indul a csoport, de ilyen ítélet-időben bármelyik határszél a világ végének tűnik. Ponyva viszont csak megfelelő szolgálati úton utalható ki. Hiába, ha ponyva nincs is, indulni kell. A teherautók lassan kigördülnek a debreceni országútra. Pestszentlőrincnél már bőrig ázott mindenki, de a jó hangulatot ez sem töri meg.”¹⁶

Néhány órával a razzia megkezdése előtt Nyírbátorba érkezett: Németh Dezső alezredes, a honvéd határőrség vezérkari főnöke; Nyerges Pál őrnagy, az I/a. osztály,¹⁷ Korondy Béla őrnagy, az I/b. osztály vezetője,¹⁸ Elefánti Ervin rendőr százados, a Gazdasági Rendőrség alosztályvezetője és Máté György, a *Szabad Nép* tudósítója.

A razzia sikere érdekében — három vonalon egyidejűleg — vonatellenőrző szolgálatot szerveztek. (Lásd a 3. sz. vázlatot.)

Célja volt: „A vasúton a határ felé, valamint a határtól utazó csempész egyéneknek a záróvonalból vasúton történő kijutásának megakadályozása, azoknak őrizetbe vétele által . . .”

Feladata volt: „A vasúton utazó személyek igazoltatása, majd motozása és ennek alapján a csempész, vagy más bűncselekmény-gyanús egyének őrizetbe vétele.”¹⁹

A gazdasági rendőrség 3 nyomozójából és 6 rendőréből három vonatellenőrző járőrt szerveztek. (Egy járőr: 1 nyomozóból és 2 rendőrből áll.)

Mindhárom járőr Nyírbátorból indult el november 3-án 19 óra 30 perckor a személyvonattal.

Az 1. sz. járőr továbbutazott Csengerig és Győrtelektő—Csenger között végezte az utasok ellenőrzését.

A 2. sz. járőr Mátészalkán átszállt a Fehérgyarmat—Zajtai vonatra és Kocsord—Zajta között végezte az utasok ellenőrzését.

A 3. sz. járőr Mátészalkán átszállt a hajnali 3 órakor induló nagyecséd—tiborszállási vonatra és Mátészalka—Tiborszállás között végezte az utasok ellenőrzését.

¹⁵ A határzár azt jelentette, hogy a határon útiokmányokkal történő átlépést senkinek sem engedélyeztek.

¹⁶ *Szabad Nép*, 1946. november 7.

¹⁷ Az I/a. osztály irányította a határőrség határőrizeti tevékenységét.

¹⁸ Az I/b. osztály irányította a határőrségnél a katonai elhárítást és a határőrizet érdekében történő telederítést.

¹⁹ HHP intézkedés.

A vonatellenőrző járőrök a célállomásra megérkezve — az 1. sz. a csengeri, a 2. sz. a gacsályi, a 3. sz. a tiborszállási vasútállomáson — átadták a csengeri, gacsályi, illetve mérki őr oda kirendelt járőrének az igazoltatás során elfogott személyeket, akik azokat az őrre kísérték. Ezután a vonatellenőrző járőrök vasúton, ugyanazon az útvonalon vissza-indultak Nyírbátorba, s újból ellenőrizték a vonaton utazókat. Az útközben elfogott személyeket a nyírbátori határvadász laktanyába kísérték be. A járőrök este ugyanazon a vonalon folytatták a vonatellenőrzést és így végezték feladatukat a további napokon is, egészen november 8-án reggel 7 óráig.

A razzia első mozzanata

Az akció Csenger és Komlódtótfalu körülzárásával és átkutatásával kezdődött. Hogy a razzia területéről menekülő, illetve az oda igyekvő csempészeket feltartóztassák, záróvonal-pontokat — feladatukat tekintve ellenőrző-átengedő pontokat — szerveztek.²⁰ (Lásd a 3. sz. vázlatot.)

Az 1—6. sz. záróvonalpont őrségét a Gazdasági Rendőrség állományába tartozó 6 nyomozóból és 18 rendőrből szervezték meg. (Minden egyes záróvonalpont ereje 1 nyomozó és 3 rendőr volt.)

Eligazítás után november 3-án, vasárnap este gépkocsival a helyszínre szállították őket.

Az a—d. záróvonalpontok őrségét nyírbátori rendőrökből, és határvadász tisztesekből szervezték. (Egy záróvonalpont ereje 2 rendőr és 1 határvadász tisztes volt.) Felvezetésüket a terepet jól ismerő határvadász tisztesek végezték, november 3-án 19 órától.

A záróvonalpontok 3-án éjféltől folyamatosan végezték feladataikat. A Csenger felé tartó személyeket és járműveket november 4-én 6 óráig visszatartották, nehogy azok a razzia árulói lehessenek. Az elfogott személyeket és a visszatartott járműveket — a záróvonalpontokat ellenőrizve — összegyűjtötték és Nyírbátorba kísérték kihallgatás, illetve további eljárás végett.

A razzia első mozzanatában átkutatásra kerülő két — joggal csempészgőcnak tekintett — község körülzárása során 77 főt vettek igénybe. Közülük:

- 13 álló járőrt,
- 18 mozgó járőrt és
- 6 ellenőrző járőrt szerveztek. (Lásd az erőelosztási táblázatot.)

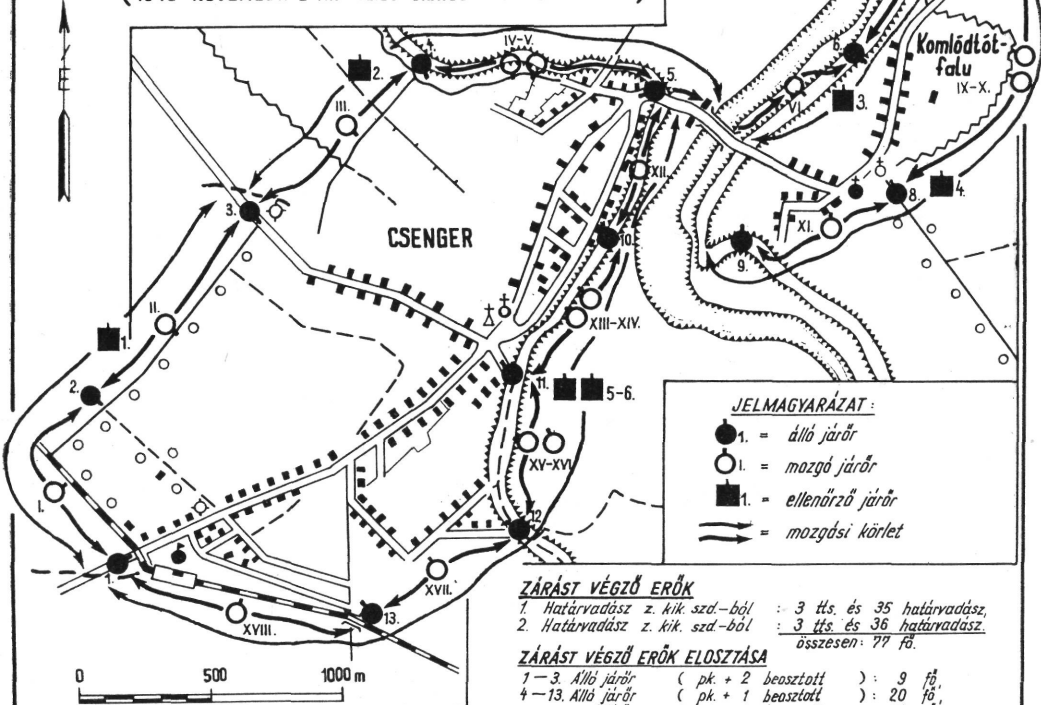
Az utakon elhelyezett álló járőrök megakadályozták a két községbe való be-, és az onnan történő kilépést. A mozgó járőrök az álló járőrök között portyáztak, azonos feladattal.²¹

²⁰ A — térképen 1—6-tal és a—d-vel jelölt — záróvonalpontok nem jelentettek, nem képezték összefüggő záróvonalat. A záróvonalpontokat a legforgalmasabb utakon helyezték el s köztük nem volt összeköttetés.

²¹ A záróvonalpontok között többnyire egy, ahol nagyobb volt a távolság, ott két, a 10. és 11. záróvonalpont között pedig három mozgó járőr portyázott.

CSENGER és KOMLÓDTÓTFALU KÖRÜLZÁRÁSA, ÁTKUTATÁSA

(1946 NOVEMBER 3-ÁN 23.00 ÓRÁTÓL 4-ÉN 18.00 ÓRÁIG.)

JELMAGYARÁZAT:

- 1. = álló járőr
- 1. = mozgó járőr
- 1. = ellenőrző járőr
- = mozgási körlet

ZÁRÁST VÉGZŐ ERŐK

1. Határvasdász z. kik. szd.-ból : 3 tts. és 35 határvasdász.
 2. Határvasdász z. kik. szd.-ból : 3 tts. és 36 határvasdász.
- összesen: 77 fő.

ZÁRÁST VÉGZŐ ERŐK ELOSZTÁSA

1-3. Álló járőr	(pk. + 2 beosztott)	: 9 fő
4-13. Álló járőr	(pk. + 1 beosztott)	: 20 fő
1.-XVIII. Mozgó járőr	(pk. + 1 beosztott)	: 36 fő
1-6. Ellenőrző járőr	(1 tts. és 1 határvasdász)	: 12 fő
	összesen:	77 fő.

KUTATÁST VÉGZŐ ERŐK

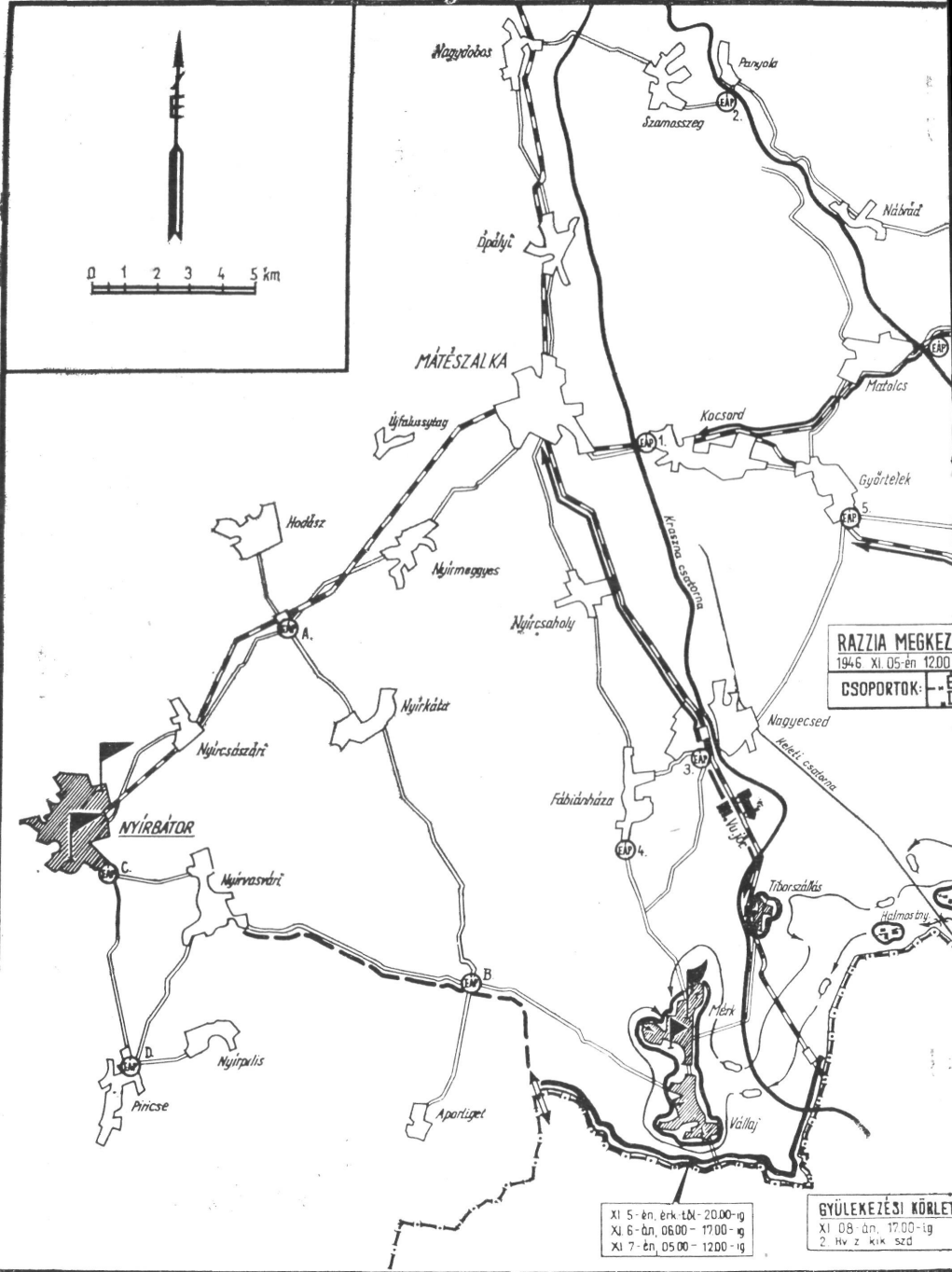
Rendőrnyomozó 21 fő, rendőr 18 fő, határvasdász 60 fő, összesen: 99 fő.

KUTATÁST VÉGZŐ ERŐK ELOSZTÁSA

1. CSENGER KÖZSÉGBEN:	12 kutató járőr	(járőrnként : 1 nyomozó, 1 rendőr, 1 határvasdász)	: 12 ny, 12 r, 12 hv.
	3 utcaellenőrző járőr	(járőrnként : - - - - 2 - - -)	: - - - 5 hv.
	Tartalék a 14/48. hv. szd. parancsnokságon		: 3 ny, - 10 hv.
2. KOMLÓDTÓTFALU KÖZSÉGBEN:	6 kutató járőr	(járőrnként : 1 nyomozó, 1 rendőr, 1 határvasdász)	: 6 ny, 6 r, 6 hv.
	4. utcaellenőrző járőr	(járőrnként : 2 - - -)	: - - - 8 hv.
	Tartalék		: 18 hv.
		összesen:	60 fő.

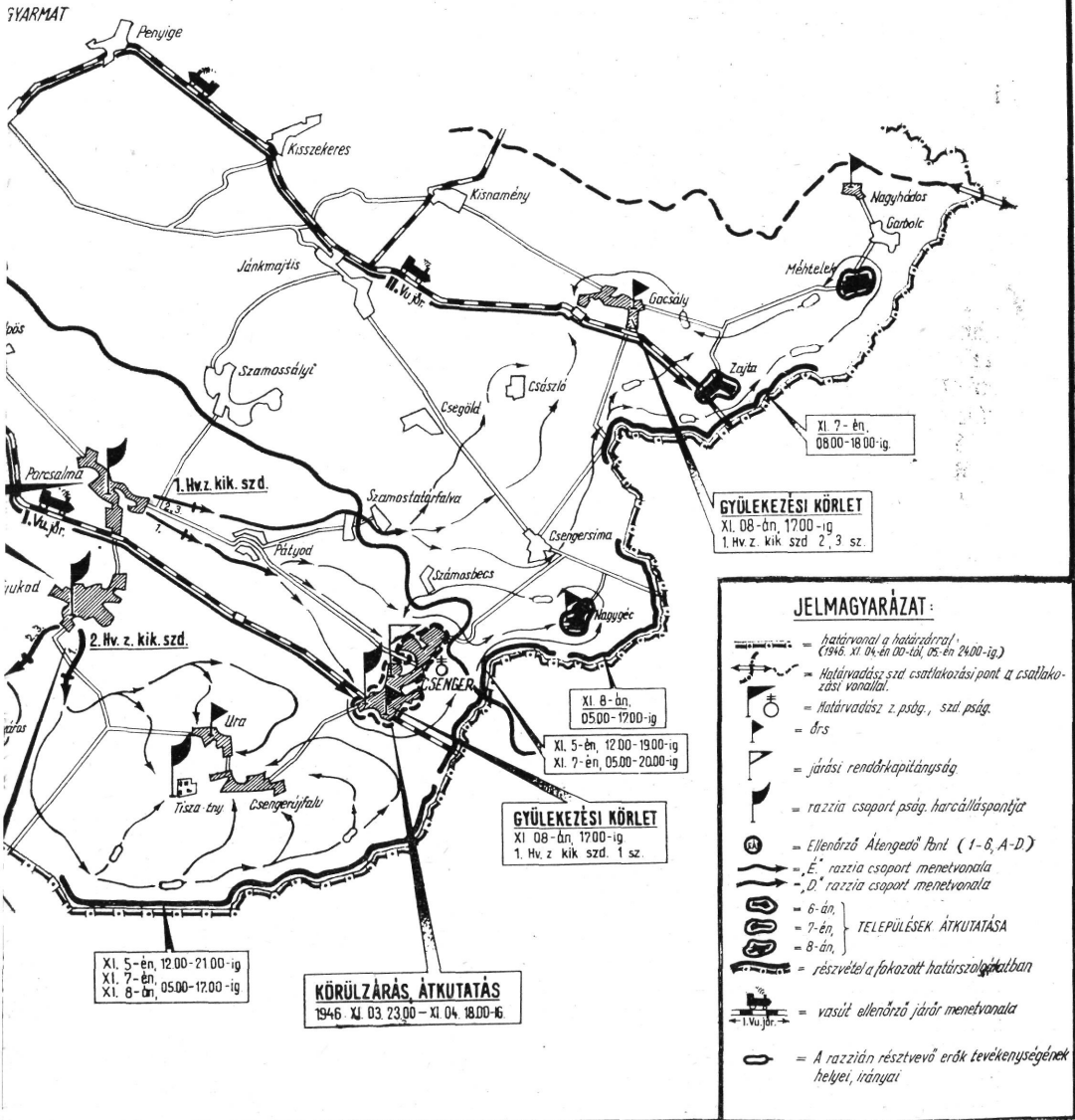
RAZZIACSOPORT-PARANCSNOKSÁG HARCÁLLÁSPONTJA 3-ÁN 20.00-TÓL, 5-ÉN 10.00-IG A 14/48. HATÁRVASDÁSZ SZD. PSÁG-ON.

2. sz. vázlat

A CSENGERI RAZZIA

(1946. XI. 04.-ÉN 00.00 ÓRÁTÓL, XI. 08.-ÁN 17.00 ÓRÁIG.)

XI. 5-én, 12.00-21.00-ig
 XI. 7-én, 05.00-17.00-ig
 XI. 8-án, 05.00-17.00-ig

KÖRÜLZÁRÁS ÁTKUTATÁS
 1946. XI. 03. 23.00 - XI. 04. 18.00-ig

GYÜLEKEZÉSI KÖRLET
 XI. 08.-án, 17.00-ig
 1. Hv. z. kik. szd. 1 sz.

XI. 8-án, 05.00-17.00-ig
 XI. 5-én, 12.00-19.00-ig
 XI. 7-én, 05.00-20.00-ig

GYÜLEKEZÉSI KÖRLET
 XI. 08.-án, 17.00-ig
 1. Hv. z. kik. szd. 2, 3 sz.

JELMAGYARÁZAT:

- = határvonal a határzáról (1946. XI. 04.-én 00.00-tól, 06.-én 24.00-ig.)
- = Határőrség szd. csatlakozási pont a csatlakozási vonalra.
- = Határőrség z. pszd., szd. pszd.
- = őrs
- = járási rendőrkapitányság
- = razziák csoport pszd., harcálláspontját
- = Ellenőrző Átengedő Pont (1-6, A-D)
- = „E” razziák csoport menelvonala
- = „D” razziák csoport menelvonala
- = 6-án
- = 7-én
- = 8-án
- } TELEPÜLÉSEK ÁTKUTATÁSA
- = részvétel a fokozott határőrségben
- = vasúti ellenőrző járó menelvonala
- = 1. Hv. z. kik. szd.
- = A razzián résztvevő erők tevékenységének helyei, irányai

Hat ellenőrző járőr kísérté figyelemmel az álló és a mozgó járőrök munkáját. (Lásd a 2. sz. vázlatot.)

A községek körülzárása november 3-án 23 órától 4-én 18 óráig tartott. A záróerők parancsnoka a 14/48. határvadász-század nyomozó tisztelyettese volt.

A záróerők részére gépkocsival a helyszínre szállították a meleg élelmet.

A két község átkutatásának célja a csempészeknél elrejtett csempészárúk felkutatása és lefoglalása volt. Időtartama: november 4-én, hétfőn 6 órától 18 óráig.

A házkutatást Csengerben 12, Komlódtótfaluban 6 kutató járőr egy időben végezte. Ezalatt a községek utcáin utcaellenőrző járőrök cirkáltak. (Lásd az erőelosztási táblázatot).

Az akciót az események ma is élő szemtanúja, Máté György újságíró részletesen leírta. Riportjában utal az akció hatékonyságára is.

„Alig pirkad, a nyomozók megkezdik a község átfésülését. Az állítólagos Joint-vezető, Berger Márton átszökteti a Szamoson a Romániából Palesztinába kivándorolni akaró zsidó lakosságot. Rejtélyes utakon — persze egész vagyoniukat elszedve tőlük — átcsempészi őket Ausztriába, ahol a közben teljesen kifosztott szerencsétlenek gyűjtőtáborba kerülnek, ahonnan néhány hét múlva testileg-lelkileg összetörve visszatoloncolják őket Romániába. A Szentföld prófétája nincs itthon. De már hozták egyik felhajtóját, egy hetvenesztendősszatzmári embert, aki 120 000 lejért hozott át két asszonyt a határon. Nyolcvanhat ilyen eset volt a múlt héten . . .

A hamis papirokat odaát Szatmárnémetiben »Dadi néni« árulja a Kossuth utca 6. sz. házban, de csak forintért. A forintnak odaát is foga van és a hetipiacokon 50 000 lejt is fizetnek ma már egy tízforintosért. Hordják is át bakancsban, kabátba varrva a kettős birtokosok, meg a keményre taposott csempészutakon átjáró hivatásos üzérek: minden forint egy-egy új államadósság Románia felé. De egy-kettőre előkerülnek a »bankárok« is.

Sok a Meggyesi Csengeren. Ez a neve a kisgazdapárti titkárnak, aki . . . a reformáció emlékűnnepén a templomban uszított a Vörös Hadsereg és a demokrácia ellen. Az aranybeváltó Meggyesit megkülönböztetésül »rabló« előnévvel tisztelte meg a falu. Aranymérleg, törtarany, Napóleonok, 500 000 lejt kerül elő a házból. Meggyesi Lászlónál 135 végvászmat és sok más csempészárut találnak. Elővezetik Bételeki Arnoldné vasúti pénztárost, aki félmillió lejt vásárolt forintért a csempészektől.

Délutánra másfél vagon »fekete« só kerül elő ártatlan külsejű alma szállító kocsi, szalmával megrakott szekerek aljáról. Húsz mázsa szóda-bikarbónát, több száz mázsa dohányt, 1500 tűzkövet, egész kis zsákra való szacharint, öt millió lejt, sok rubelt, dollárt szednek össze a raziázók.

Kétszáz tiltott határátlépőt fogtak el egy napon. Méltatlankodó úri-hölgyek, hallgatag cigányok, gúnyosan mosolygó hivatásos csempészek tarka csapata indul útnak, hogy feleljen tetteiért. A rendőrök, katonák,

nyomozók lepihennek néhány órára, hogy másnap új feladatra, új ellen-ség ellen induljanak.”²²

A razzia első mozzanata eredményes volt. A határvadászok és rend-őrök veszedelmes ember- és árucsempészeket, s kétszáz határsértőt fog-tak el, továbbá jelentős mennyiségű valutát és csempészárut koboz-tak el.

A razzia második mozzanata

A második mozzanat célja:

„A 14/48. sz. határvadász-század egész területének sugárszerű átfé-sülése, az őrsök megerősítése fokozott határszolgálat ellátása céljából és a nemzetunalon levő helyek razziaszerű átkutatása” — a mai értele-mben — kutatás volt.²³

A határvadászok Csenger és Komlódtótfalu átkutatását befejezve két oszlopban Porcsalmára és Tyukodra meneteltek.

A községekbe november 4-én hétfőn este megérkezve pihenőre tértek.

Az akció második mozzanatára a razzia csoportparancsnokság két raz-ziacsoportot szervezett.

Az *E. razziacsoport* parancsnoka a csengeri határvadász-század pa-rancsnoka volt.

Ereje: — az 1. határvadász-zászlóalj kiképző százada 65 fővel,

— 10 nyomozó és

— 3 rendőr.

Eligazítást részükre 5-én reggel Porcsalmán tartottak.

A *D. razziacsoport* parancsnoka a nyírbátori határvadász-zászlóalj pa-rancsnoka volt.

Ereje: — a 2. határvadász-zászlóalj kiképző százada 65 fővel,

— 10 nyomozó és

— 3 rendőr.

Eligazítást számukra 5-én 11 órakor tartottak Tyukodon. Mindkét raz-ziacsoport szakaszokra bontakozvaajtotta végre feladatát.

Az *E. razziacsoport* első szakasza november 5-én délben a 48/4. cse-nger őrre indult, s oda megérkezve estig részt vett a fokozott határszol-gálat ellátásában.

A következő napon a szakasz Nagygécre vonult, ahol a nyomozók és a rendőrök a csempészgyanús személyeknél házkutatást tartottak. Ennek végrehajtását a határvadászok biztosították.

6-án este a határvadászok visszaindultak a csengeri őrre, 7-én a csengeri őrön, 8-án a nagygéci ikerőrön bekapcsolódtak a fokozott ha-társzolgálat ellátásába.

Az *E. razziacsoport* 2. és 3. szakasza 5-én délben Porcsalmáról a 48/5. gacsályi őrre meneteltek.

6-án a két szakasz Méhtelekre vonult, ahol a nyomozók és a rendőrök a csempészgyanús személyeknél házkutatást végeztek.

²² Szabad Nép, 1946. november 7.

²³ HHP intézkedés.

Este visszaindultak Gacsályra, s 7-én este 8 órától a 48/5. gacsályi őr személyi állományával együtt Bórerdő, Géczi sűrű és Kerülőház-erdő területén vettek részt a fokozott határszolgálat ellátásában.

8-án reggel Zajtára vonultak, ahol a nyomozók és a rendőrök a csempészgyanús személyeknél házkutatást tartottak. Este visszaindultak Gacsályra.

A D. razziacsoport első szakasza 5-én délben Tyukodról a 48/3. urai őrre menetelt. Megerősítették az őröt. Rövid pihenő után bekapcsolódtak a határszolgálat ellátásába.

6-án a szakasz egy raja járőrszolgálatot látott el az őrön, az alegység személyi állományának 50⁰/₀-ával együtt. Ezalatt az első szakasz fennmaradó része az őrlegénység másik 50⁰/₀-ával, s a nyomozókkal együtt Szalmavárosba menetelt. A nyomozók átkutatták Szalmavárost, majd Kálmánmajort.

A határvadászok 7-én és 8-án a 48/3. urai őrön részt vettek a fokozott szolgálat ellátásában.

A D. razziacsoport 2. és 3. szakasza 5-én délben a nyomozókkal és rendőrökkel együtt Kálmánmajoron keresztül járőrözésszerűen a Lápicstorna hídjához menetelt. A 48/1. mérki őr parancsnoka azonnal bevonta őket a fokozott szolgálat ellátásába.

6-án a nyomozók és a rendőrök — az őr nyomozójától kapott helyzeti adatokat felhasználva — Mérk és Vállalj községekben végeztek házkutatásokat. A két szakasz kétharmada ezt biztosította.

Ezalatt a két szakasz egyharmada részt vett a mérki őr területén a fokozott szolgálat ellátásában.

7-én a két szakasz részt vett az őrön a fokozott szolgálat ellátásában. Közülük 24 fő Tiborszállástanya átkutatását biztosította.

Rövid pihenés után hajnalban Halmostanyára menetelt a két szakasz. Annak átkutatását biztosították, körülvárva a települést. Majd járőrözésszerűen Tyukodra meneteltek.

A razziacsoport-parancsnokság harcálláspontja

november 5-én: Mérken,
november 6-án: Tiszatanyán,
november 7-én: Mérken,
november 8-án: Csengerben volt.

A razzia második mozzanatának hatékonyságára kizárólag a *Szabad Nép* egy rövid cikkéből következtethetünk. Ezt idézzük:

„A razzián elfogták Orbán tiszteletest, akinél 13 kiló törött borsot találtak. Csütörtökön (nov. 7.) Mérk, Vállalj, Csengerújfalú, Tiborszállás, Zajta községeket kutatták át és hatalmas mennyiségű sót, dohányt és más csempészárut találtak a házakban és a tanyákon.”²⁴

A néhány soros tudósításból arra következtethetünk, hogy a kutatás második szakasza kevésbé volt sikeres, mint Csenger és Komlódtótfalu

²⁴ Szabad Nép, 1946. november 3.

átfésülése. Erre abból is következtethetünk, hogy ez előzetes intézkedésben tervbe vett harmadik mozzanat elmaradt s a razziát a tervezettnél egy nappal előbb, november 8-án, pénteken 17 órakor befejezték.²⁵

A határvadászokat összevonták s részükre pihenőt engedélyeztek. A kiképző századok november 10-én, vasárnap hajnalban vonattal indultak vissza Miskolcra. A budapesti rendőrök és nyomozók a megérdemelt pihenés után, 10-én reggel ugyancsak visszautaztak Budapestre.

A razzia csoportparancsnokság november 10-én 6 órakor — miután feladatát teljesítette — feloszlott.²⁶

A razzia értékelése

A csengeri razzia volt a honvéd határőrség első nagy akciója. Razzia szervezéséhez sem a tervek kidolgozóinak, sem a razzia irányítóinak 1946 őszen nem állhattak rendelkezésére tapasztalatok.

A razzia céljára biztosított erők — melyeket a határőrség már említett létszámcsökkentése minimálisra korlátozott — kevésnek bizonyultak. Ilyen óriási terület alapos átkutatásához jóval több határvadászra és rendőrré lett volna szükség. Megfelelő erők hiányában nem volt mód összefüggő zárásra. Ezért szerveztek egymástól független záróvonalonpontokat.

A razzia első mozzanata, Csenger és Komlódtótfalu körülrzése és átkutatása a fentiek ellenére eredményes akciónak bizonyult.

A második mozzanat során az erőknek szakaszokra való szétforgácsolása, s egyes őrsök rövid időre, esetenként órákra történő ismételt megerősítése már nem látszik célszerűnek. A határmenti községek egymást követő napokon való — tehát nem egy időben — átkutatása pedig aligha vezethetett eredményre, mert ezalatt a razzia híre a Nyírség falvaiban elterjedt.

A razzia levezetéséhez szükséges eszközök hiányáról is említést kell tennünk. Rádió adó-vevőkészülékek hiányában az összeköttetést az egyes razziacsoportok és a razziacsoport-parancsnokság között postai telefon igénybevételével biztosították. Az ellenőrzőpontok és a razzia irányítói között pedig egyáltalán nem volt összeköttetés.

A határvadászok — mivel gépkocsi nem volt — az akció során gyalog mozogtak. Ez a körülmény csökkentette a manőverezés lehetőségét és növelte a személyi állomány egyébként is jelentős igénybevételét.

A honvéd határőrség vezetői értékelték a csengeri razziát, s további munkájukban hasznosították a tapasztalatokat. Az egy hónappal később levezetett — 1946. decemberi — soproni razzián már nagyobb erők vettek részt s a híradást rádiók segítségével biztosították.²⁷

A csengeri razzia alig fél esztendővel a határőrség átszervezése, a honvéd határőrség parancsnokság, a határvadász-zászlóalj létrehozása

²⁵ Az előzetes intézkedés szerint a razzia november 9-én, szombaton éjjelkor ért volna véget.

²⁶ Honvéd Határőrség Parancsnokság, 6—117/2. s. eln. I/a. 1946. Intézkedés a Csenger területén végrehajtott razzia befejezésére.

²⁷ A határőrség megalakulása... A soproni razzia.

után zajlott le. Ez a hat hónap elég volt ahhoz, hogy a szétforgácsolt határvasárny portyázó századokból olyan ütőképes határőrséget hozzanak létre, mely a rendőrséggel együttműködve sikeres operációk végrehajtására képes.

Elismerést érdemel az akción részt vevő határvasárny és rendőri állomány helytállása. Nem ismerjük a razzian közreműködők neveit, de azt tudjuk róluk, hogy a kis fizetés, az alacsony zsold, a rossz ruházati ellátás, a kalóriaszegény ételmezés s a hiányos technikai ellátottság nem csökkentette lelkesedésüket, nem lazította fegyelmüket. Becsülettel helytálltak!

Mind a honvéd határőrség vezetői, mind az egyszerű határvasárnyok kiérdemelték azokat az elismerő szavakat, amelyek az Országgházban hangzottak el, a honvédelmi tárca költségvetésének vitájában — néhány hónappal a csengeri és a soproni razzia sikeres befejezése után:

„... a magyar nép szenvedéseit megértő közösségi szellemről tesz már tanúbizonyságot határvasárny alakulataink önfeláldozó magatartása. Ezek az alakulatok rosszul felszerelve, éhezve... fagyoskodva, életüket kockáztatva igyekeznek meggátolni a lelkiismeretlen, bitang csempészek nemzetrontó munkáját. Ezek a határvasárnyok háborúban vannak ma is... a csempészbanditákkal. Hadat viselnek azokkal a banditákkal, akik a magyar nép munkájának eredményeit próbálják kilopni ebből az országból. Mi, ilyen honvédséget akarunk!”²⁸

²⁸ Részlet Somogyi Miklósnak a Parlamentben 1947. március 4-én elhangzott felszólalásából.